

INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINI O'QITISHDA ARALASH O'QITISH TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

D.Sh.Saidova

TATU Urganch filiali talabasi, saidovadilafruz11@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada hozirgi kunda mamlakatimizda maktablarda va xorijda informatika va axborot texnologiyalari fanini aralash ta'lim texnologiyasidan foydalanib o'qitishning afzalliklari, aralash ta'limning asosiy mohiyati va mazmuni keltirib o'tilgan. Blended learning modelida darslarni tashkil etish. Ushbu model yordamida darslarni tashkil etishda o'qituvchi bir nechta video-ma'ruzalarni tayyorlaydi va ularni tarmoqqa yoki veb-sahifaga joylashtiradi, ta'lim oluvchilar esa darsdan tashqari vaqtda o'qituvchi tomonidan tayyorlangan video-ma'ruzani ko'radi va mavzuni o'zlashtiradi.

Abstract: In this article, the advantages of teaching informatics and information technologies in schools in our country and abroad using the technology of mixed education, the main essence and content of mixed education are mentioned. Organization of lessons in the model of blended learning. In the organization of classes using this model, the teacher prepares several video lectures and posts them on the network or on a web page, and the students watch the video lecture prepared by the teacher and learn the topic outside of class.

Kalit so'zlar: masofaviy ta'lim, an'anaviy ta'lim, aralash ta'lim, ta'lim texnologiyalari. Blended learning (aralash o'qitish) tushunchasi, aralash ta'lim modeli imkoniyatlari, blended learning tizimining o'ziga xosliklari

Key words: distance education, traditional education, mixed education, educational technologies. The concept of blended learning, the possibilities of the blended learning model, the peculiarities of the blended learning system

Respublikamiz mustaqillikka erishgach, ta'lim tizimida tub o'zgarishlar sodir bo'ldi. Jamiyat taraqqiyotining yoshlarga ularning hayotida ishlab chiqarish milliy hamda umuminsoniy munosabatlarda zamonaviy qarash imkoniyati kengaydi. Yoshlar ta'lim tarbiyasi bilan mashg'ul bo'ladigan ijtimoiy institutlar son va sifat jihatdan o'sdi. Mustaqillik yillarida axborot texnologiyalari sohasida juda katta o'zgarishlar yuz bermoqda, shu bilan bir qatorda biz yoshlarga keng imkoniyatlar yaratilmoqda. Ijtimoiy hayotning barcha sohalarida axborot texnologiyalari har yerda jadallik bilan kirib bormoqda va bilimlarni oshishi jamiyat a'zolarini o'z ustlarida ko'proq ishlashlariga yangi – yangi o'zgarishlar bilan undashga olib kelmoqda.

O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentyabrda qabul qilingan 637-sonli “Ta'lim to'g'risidagi” qonunida masofaviy ta'lim o'quv rejalari va o'quv dasturlariga muvofiq ta'lim oluvchilar tomonidan zarur bilim, malaka va ko'nikmalarni axborotkommunikatsiya texnologiyalaridan hamda internet jahon axborot tarmog'idan foydalangan holda masofadan turib olishga qaratilganligi va O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8- oktyabrdagi “O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030- yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida” PF5847-sonli farmonida ta'lim jarayonlarida “bulutli texnologiyalar”dan foydalanish, milliy elektron ta'lim resurslari yaratilishini jadallashtirish, ta'lim jarayonida elektron resurslar salmog'ini bosqichma-bosqich oshirib borish, talabalar, o'qituvchilar va yosh tadqiqotchilarning elektron ta'lim resurslari, zamonaviy ilmiy adabiyotlarning elektron kataloglari va ma'lumotlar bazalaridan bepul foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalar va zamonaviy usullarni joriy etish, ta'lim jarayonlarini raqamli texnologiyalar asosida individuallashtirish, masofaviy ta'lim xizmatlarini rivojlantirish, onlayn, “blended learning”, “flipped classroom” texnologiyalarini amaliyotga keng joriy etish kabi vazifalar dolzarb vazifalar qatoriga kiradi. Elektron texnologiyalarning hozirgi rivojlanish darajasi ta'lim tizimining innovatsion jarayonlarga intilishi bilan birgalikda oliy ta'lim muassasalaridagi o'quv jarayonini o'zgartirish va talabalarning mustaqil ta'lim vaqtini optimallashtirish

zarurligini taqozo etmoqda. Zamonaviy oliy ta'lim tizimida eng samarali innovatsion usullar va texnologiyalarni tanlash muammosi dolzarb bo'lib qolmoqda. Innovatsion usullar fan va axborot texnologiyalarining zamonaviy yutuqlaridan foydalanishga asoslangan usullardir. Innovatsion usullar, eng avvalo, ta'lim jarayonini optimallashtirish, o'quv materialini o'zlashtirish uchun eng qulay shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan bo'lib, bu pirovardida ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Ishlab chiqarish qobiliyati bugungi kunda o'qituvchi faoliyatining asosiy malakaviy xarakteristikasiga aylanib bormoqda va o'quv jarayonini tashkil etishning yuqori darajasiga o'tishni anglatmoqda. O'qitish jarayonidagi innovatsiyalar o'quv jarayonining turli jihatlariga, jumladan, o'quv xonalari maydonini tashkil etishni o'zgartirishga, sinflarni zamonaviy texnik vositalar bilan jihozlashga, shuningdek, yangi ta'lim texnologiyalarini sinovdan o'tkazishga ta'sir qiladi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi olimlar va pedagoglarni ta'lim jarayonida ulardan samarali foydalanishning tobora ko'proq yangi imkoniyatlarini o'rganishga undamoqda. Axborot hajmi va talabalarning mustaqil ishi ulushining ortishi, o'qituvchi yagona manba bo'lgan ta'lim jarayoni, shuningdek, talaba bilimning "passiv" obyekt sifatida ko'rib chiqilishi yangi ta'lim texnologiyalarini izlashni va talabalarga yo'naltirilgan ta'limga o'tish zaruratini talab qilmoqda. Ta'lim jarayonida elektron ta'limni qo'llash darajasiga qarab, onlayn ta'lim va aralash ta'lim ajratiladi. Onlayn ta'lim (onlayn ta'lim) — internet texnologiyalari asosida o'quv muhitidan foydalangan holda o'quv materiallarini mustaqil o'rganish jarayonini tashkil etish usuli. Aralash ta'lim bu — onlayn ta'limning yuzma-yuz ta'lim bilan uyg'unligi, an'anaviy shakllarning elektron texnologiyalar bilan integratsiyasidir. An'anaga ko'ra, aralash ta'lim an'anaviy yuzma-yuz ta'lim va elektron/masofaviy ta'limni o'zida mujassamlashtirgan va an'anaviy o'quv mashg'ulotlarining bir qismini elektron muhit bilan almashtirishni o'z ichiga olgan model sifatida tushuniladi. Aralash ta'lim ta'lim tizimining barcha subyektlari — o'qituvchi va o'quvchilarning faol ishtirokini o'z ichiga olgan murakkab jarayon bo'lib,

uning ikki tomonlama tabiati haqida gapirishga imkon beradi. Shunday qilib, aralash ta'lim ikki jihatdan amalga oshiriladi:

- talabanning o'quv faoliyati (mustaqil va auditoriya);
- o'qituvchi tomonidan ushbu faoliyatni elektron va an'anaviy formatlarda tashkil etish.

Shunday qilib, zamonaviy ta'lim muhitida qo'llaniladigan aralash ta'lim modelining uchta asosiy komponenti mavjud:

- kunduzgi ta'lim (yuzma-yuz): o'qituvchi-talabanning sinfdagi an'anaviy formatidir;
- mustaqil ta'lim o'rganish: talabalarning mustaqil ishlarini o'z ichiga oladi: resurs xaritasi yordamida materiallarni qidirish, tarmoqni qidirish va h.k.;
- onlayn ta'lim (onlayn hamkorlikda o'rganish): talabalar va o'qituvchilarning onlayn ishi, masalan, onlayn konferensiyalar, Skype yoki wiki va boshqalar.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi olimlar va pedagoglarni ta'lim jarayonida ulardan samarali foydalanishning tobora ko'proq yangi imkoniyatlarini o'rganishga undamoqda. Axborot hajmi va talabalarning mustaqil ishi ulushining ortishi, o'qituvchi yagona manba bo'lgan ta'lim jarayoni, shuningdek, talaba bilimning «passiv» ob'ekti sifatida ko'rib chiqilishi yangi ta'lim texnologiyalarini izlashni va talabalarga yo'naltirilgan ta'limga o'tish zaruratini talab qilmoqda.

Uzluksiz ta'lim tizimini yanada takomillashtirish maqsadida «ta'lim mazmuni va sifatini oshirish, raqobatbardosh, yuqori bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan oliy ma'lumotli pedagog kadrlarni tayyorlashda aralash ta'lim metodlaridan foydalanish mexanizmlarini yanada takomillashtirish, natijasida talabalarning qobiliyatlari, iqtidori, dunyoqarashini shakllantirish shuningdek, jahon talablariga javob beruvchi raqobatbardosh o'quvchilar sonini oshirish taqozo etiladi.

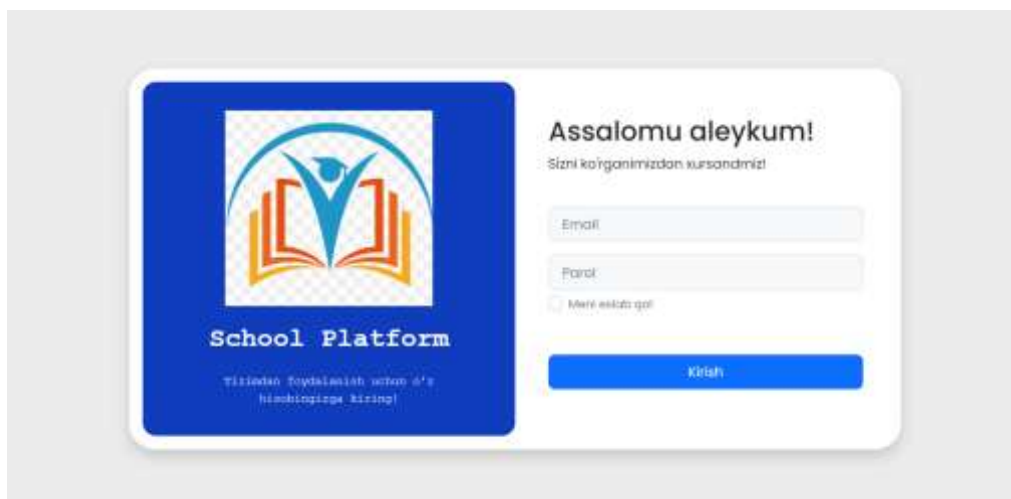
Biz maktablarda infarmatika fanini o'qitishda aralash ta'lim texnologiyasini qo'lladik ya'ni an'anaviy ta'lim bilan bir qatorda noqulay ob-havo sharoitida ham, o'quvchilarning sog'liqlarida muommolar bo'lib dars mashg'ulotlariga qatnasholmay

qolgan taqdirda ham hech qiyinchiliklarsiz uyda video, audio va faylli ma'lumotlarni o'qib o'rganishlari va uyga vazifalarni ishlab bilimlarini mustahkamlashlari mumkin. O'qituvchilar uyga vazifalarni baholab kundalik.com tizimiga baholarni yuklash imkoniyatiga egalar. O'qituvchilar bilan onlayn tarzda individualni shug'ullanadilar bu ko'plab qulayliklar keltirib chiqaradi.

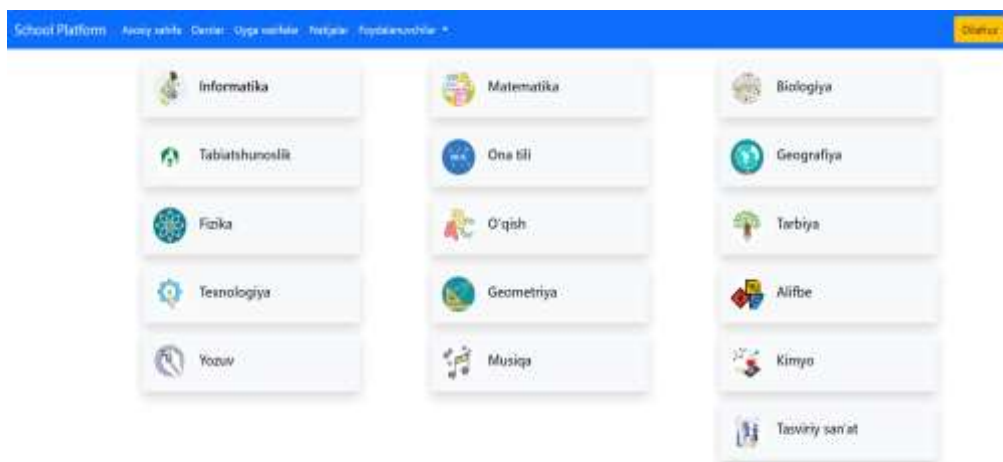
Ma'ruza mashg'ulotlarini tashkil etish uchun aralash ta'limning "Blended learning" modelini qo'llash bo'yicha fikr yuritamiz. Blended learning aralash ta'limning bir shakli bo'lib, ta'lim oluvchilarning passiv, zerikarli harakatini yangi ko'rinishga o'tkazuvchi ta'lim konsepsiyasidir. Ushbu ta'limda ta'lim oluvchi uy vazifasi sifatida video-ma'ruzani tarmoq orqali ko'radi va nazariy materialni mustaqil o'zlashtiradi, auditoriyada esa o'qituvchi bilan hamkorlikda amaliy topshiriqlarni bajaradi.

Blended learning modelida darslarni tashkil etish. Ushbu model yordamida darslarni tashkil etishda o'qituvchi bir nechta video-ma'ruzalarni tayyorlaydi va ularni tarmoqqa yoki veb-sahifaga joylashtiradi, ta'lim oluvchilar esa darsdan tashqari vaqtda o'qituvchi tomonidan tayyorlangan video-ma'ruzani ko'radi va mavzuni o'zlashtiradi. Bu esa video-ma'ruzani shoshilmasdan, takroran ko'rish imkonini beradi. Agar uyda internet bilan ishlashga imkon bo'lmasa, u holda ta'lim muassasalarida ushbu imkoniyat bilan ta'minlanadi. Dars davomida esa mavzu bo'yicha yuzaga kelgan savollar, fikrlar haqida o'qituvchi bilan muzokara qiladi. Olingan bilimni takomillashtirish uchun turli nazorat topshiriqlarini bajaradi.

Blended classroom modeli. Ushbu modelning shiori «onlayn o'rganish, oflayn dastur». O'zgartirilgan sinfda ma'ruzalar va amaliy uy vazifalari elementlari o'zgartiriladi. Talabalar darsdan oldin uyda yangi mazmuni o'rganadilar va darsdagi vaqt faol o'rganish va yangi o'rganilgan ko'nikmalarni qo'llashga bag'ishlanadi. Bu munozaralar, amaliy tadqiqotlar yoki loyiha ishi shaklida amalga oshirilishi mumkin. O'qituvchining vazifasi o'qituvchilarni savollarga javob berish va kurs tushunchalarini qo'llashda qo'llab-quvvatlash orqali yo'naltirishdir.

1-rasm. «School Platform» veb-saytining kirish qismi

2-rasm. «School Platform» veb-saytining bosh sahifasi

Blended learning modeli asosida yaratilgan «School Platform» nomli veb-sayt orqali umumta'lim maktabi o'quvchilarida Informatika va axborot texnologiyalari fanini o'qitishda tajriba-sinov o'tkazamiz. Bu veb-sayt orqali o'quvchilar fan yuzasidan ma'lumotlarni, taqdimotlar, videodarslar, testlar kabi ma'lumotlarni darsgacha bo'lgan muddatda o'zlashtirishadi.

Olib borilgan tajriba-sinov kuzatishlari o'quv jarayoniga mobil ilova asosida o'qitish samarasi an'anaviy o'qitish metodikasi asosida tashkil qilingandagi o'zlashtirishga nisbatan sezilarli darajada yaxshilanganligini ko'rsatadi.

Tajriba shuni ko'rsatdiki, o'quv jarayoniga veb-sayt yordamida aralash

ta'limning blended learning modeli asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini va ijodiy fikrlashlarini o'stirdi, bilim, malaka va ko'nikmalarini mustahkamladi, o'quvchilarda fanga bo'lgan qiziqishni oshirdi.

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, blended learning ya'ni aralashgan ta'lim o'quvchi, talaba hamda o'qituvchilar uchun ham juda qulay tizim hisoblanadi. LMS (Learning Management Systems) tizimi kamchiliklarini blended learning bartaraf etadi. Jahon miqyosida yuzaga kelgan pandemiya davrida ta'lim tizimini tashkil etishda aralashgan ta'limdan foydalanish muhim samara beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xalikov A.T., Egamov S.M., Gadayev D.R., Umarov X.A. Web-kvest texnologiyalaridan informatika darslarida foydalanish
2. «Aralashtirilgan ta'limning 6 modeli». DreamBox.(2014-11-25).
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora tadbirlari" to'g'risidagi farmoni.2020.
4. www.ziyonet.uz